VÝZVY PRE ROZVOJ VITALITY FARNOSTÍ

Spôsob zisťovania

Pre účel hlbšej reflexie pastoračných tém vo farských spoločenstvách bola realizovaná výskumná sonda z praxe. Jej cieľom bolo cez skúsenosti a názory ľudí identifikovať oblasti, ktoré sa javia pre rozvoj vitality farností dôležité. Sonda skúmala predovšetkým oblasť práce s mládežou. Práve konfrontácia s medzigeneračnými rozdielmi poskytuje zaujímavé poznatky pre ťažiská rozvoja vitality.

Výskumná sonda bola uskutočnená kvalitatívnou metódou v júli 2021 formou moderovaných fokusových skupín. Na účasť do výskumu boli v rámci projektu Mladé srdce, realizovanom organizáciou eRko, oslovené farnosti z celého Slovenska. Zapojilo sa desať farností v celkovom počte 48 účastníkov, z toho 39 laikov a 9 kňazov. Vek diskutujúcich bol od 16 do 50 rokov. Účastníci boli oboznámení s cieľom, okruhmi a pravidlami diskusie. Následne boli rozdelení do šiestich skupín, tak, aby v každej bolo čo najmenej účastníkov z jednej farnosti. Každá skupina mala moderátora, samotná diskusia trvala hodinu. V každej boli prediskutované tri témy: pozitívne a negatívne skúsenosti z pastorácie vo farnostiach, potrebné kompetencie pre prácu s mládežou a oblasti pre rozvoj práce s mládežou vo vlastnej farnosti. Pri diskusiách bol dávaný dôraz na to, aby všetci účastníci mali voľný priestor na dostatočné výpovede k daným témam. Všetky skupiny boli zaznamenané audionahrávkou, následne boli rozhovory prepísané do textovej podoby bez uvádzania mien autorov výpovedí a v konečnom kroku pre zachovanie anonymity nahrávky vymazané. Kódovaním 90 strán textu boli identifikované štyri tematické okruhy, ktoré sa objavili naprieč fokusovými skupinami. Výpovede účastníkov rozhovorov sú v texte parafrázované alebo uvádzané doslovne po štylistických úpravách bez zmeny obsahu a označené úvodzovkami.

Hodnotenie zmien v náboženskom prežívaní

Dynamika zmien v občianskej spoločnosti sa odráža aj pri výpovediach z pastoračného terénu. Vnímanie zmien náboženského správania vo svojom okolí vyjadrila väčšina účastníkov riadených rozhovorov. „Viera bola pred časom tak neochvejná a tak dôležitá pre človeka. Dnes je to jedna z možností. A pre mladého človeka je to alternatíva.“ „Ja som mala pocit, že vždy sme patrili do kostola, teraz sa mi to ako keby vymyká z rúk. Som z toho nešťastná, teraz decká majú silno vytvorený vlastný názor a vieru im už ja neviem

sprostredkovať ako rodič. Nedokáže to ani náš kňaz. Však každý sme iný, on je super v iných oblastiach, ale mne chýba, že oni aj keď sa stretnú na fare, tak tam nie je žiaden ďalší posun. Lebo ja keď ich doma volám na večernú modlitbu, tak oni že blee. Ale na tej fare by to mohli prijať inak, no tiež to nefunguje."

Účastníkmi diskusie boli naznačené zmeny aj v regiónoch Slovenska, ktoré sú v porovnaní s inými hodnotené ako tradične kresťanské. „A to je ešte svätá Orava. Kde ti aj ožran z garáda kričí Pochválený buď Ježiš Kristus." Zmeny sa neprejavujú iba v celkove odlišnom vnímaní náboženstva, ale sú diskutujúcimi výrazne vnímané práve medzi generáciami. „Práve preto je potrebné počúvať ako to vidia ostatní. Samozrejme to, čo sa nám môže zdať, že to lepšie fungovalo pred dvadsiatimi rokmi, pre tú mladú generáciu je to iné. Oni to prežívajú svojím spôsobom. Svojím jazykom. Aj rozprávanie sa o viere medzi rovesníkmi je iné. Takže čo s tým? Jednoducho ich nechať robiť. Možno sa pohnú mnohé veci." Ďalšia výpoveď poukazuje na reakciu mladej generácie, ktorá vypovedá o prehĺbených rozdieloch medzi generáciami z dôvodu odlišnej dôležitosti technológií: „Dneska, keď mladým vytiahnem projektor, tak sa mladý usmeje a povie, ja mám tri razy lepší." Používanie technológii v pastoračnom teréne urýchlila aj pandémia, kedy nielen mnohí kňazi, ale aj veriaci, ktorí chceli sledovať liturgiu alebo pokračovať v komunitných aktivitách, boli prinútení začať používať virtuálny priestor. „Preto je potrebné nájsť niekoho vo farnosti, kto by podal pomocnú ruku pri informačných technológiách, aby to dielo mohlo fungovať. Ak by nás čakala tretia vlna, aby sme neboli takí odseknutí. Aby sme mohli pracovať na spoločných veciach a možno nie len tie sväté omše. Aby sme aj takto podporili fungovanie spoločenstiev."

Potreba rozvoja aktívneho počúvania

Nevyhnutnosť počúvania je pre akýkoľvek dialóg zrejmá. Platí pre všetky vekové kategórie, pri práci s mládežou sa však zručnosť aktívneho počúvania javí ako obzvlášť náročná. „Možno sme boli naučení na to, že čo sa povedalo, tak sa aj urobilo. No to nie je cesta pri mládeži. Treba ten dialóg s nimi viesť a počúvať ich. Niekedy to nerobíme, lebo nemáme na to čas. Často ich nepočúvame, lebo nás tlačí čas a tých povinností je viac, ktoré musíme zvládnuť. Oni sa dokážu otvoriť, ale musia mať vytvorený priestor." „Je dôležité vedieť počúvať mladých. Akú hudbu si vyberajú, akí sú ich obľúbení reperi, o čom sa rozprávajú s kamarátmi." Práve náročnosť aktívneho počúvania môže viacerých zo strednej a staršej generácie viesť k tomu, že mladú generáciu nevidia ako svoju prioritu pre dialóg: „mladí ľudia

sú taká špecifická skupina, že naozaj vyžadujú veľa pozornosti a preto predpokladám, že je pre mnohých ľahšie venovať sa malým deťom." Nie vždy, keď jedna diskusná strana je presvedčená, že počúva, tak to vníma aj druhý diskusný partner. „Ono je pekné, že si myslíme, ako počúvame mladých. Mnohokrát sa však na ich vyjadrenia urážame. Keď sa im niečo na nás nepáči, na kňazovi, či animátoroch. Oni svoje hodnotenia nemyslia zle. Ale potom sa už boja ďalej vyjadriť názor, lebo im dávame spätnú väzbu, že im to nedovolíme vďaka tomu, že sa urazíme. Oni niekedy nepotrebujú počuť našu odpoveď, niekedy sa potrebujú len vyrozprávať. Čo ich ťaží, čo ich zraňuje a čo by chceli. Ale tým, že naša reakcia je možno nevhodná, tak oni už potom nebudú rozprávať. Takže počúvať a nevzťahovať to na seba. Ale ich tak prijať. Že proste toto je tvoj názor. Môžeme sa o tom baviť, ale neurážať sa. Aby mali dôveru, že môžu povedať aj niečo negatívne. Oni vlastne povedia, čo sa im páči. Ale to, čo sa im už nepáčilo, už tam je taký blok. A práve to by nás malo posúvať, čo sa mladým nepáči, tak to nebudeme robiť. Alebo skúsime nejako inak. Ale potrebujeme to od nich proste počuť. Tak im dať priestor na to, aby mohli vyjadriť aj tie svoje negatívne postoje."

Aktívne počúvanie je kľúčovou kompetenciou pri snahe rozvíjať vitalitu spoločenstva, ktoré zahŕňa ľudí s odlišnými hodnotami alebo medzigeneračnými rozdielmi. „Ide o to, aby sme sa spriatelili, aby sme si navzájom porozumeli a tie generačne rozdiely sa zmenšili." Ďalší účastníci fokusovej skupiny zdôraznili potrebu porozumieť jazyku diskusného partnera: „nemať tie predsudky, že ako sme to my robili keď sme boli mladí, ale snažiť sa používať jazyk mladých, mať nejakého mladého lídra, ktorý nám to sprostredkuje." „U nás vo farnosti nastala aj taká generačná výmena, že nejak to nebolo komu posunúť alebo aj my sme nemali vhodný jazyk, akým sa už prihovoriť ďalej a teraz to presne vnímam, že nám tí mladí animátori chýbajú." „Niekedy vidím, že tie naše formy v pastorácii sú pre dnešnú mládež úplne neprijateľné. Už pre mňa, a to som akože cirkevná myš, sú neprijateľné. Ja keď počujem niekedy jazyk, akým Cirkev hovorí, tie pesničky z JKS-ky, mňa tam vystiera." Viacerí diskutujúci poukázali aj na ďalší aspekt, ktorý je potrebné pri snahách o rozvoj vitality rešpektovať a to je miešanie virtuálneho a nevirtuálneho sveta. Predovšetkým mladí ľudia často zažívajú vypočutie a vypovedanie svojho sveta na internetových fórach. Takýto zážitok vypočutia by mala mládež podľa účastníkov fokusových skupín stretávať aj v osobnej komunikácii: „mladí sa hlavne boja risknúť, všetko riešia online, že píšem, píšem a keď sa stretnú fyzicky niekde v skupine a majú začať rozprávať, tak sa cítia ako také myšky, že som tichučko a nechcem nič povedať. Lebo sa možno bojím alebo hanbím, že to, čo poviem, nebude na takej úrovni, ako rozpráva pán farár. Viete, taký pocit, že ma budú hodnotiť." Ďalší

účastník vyjadril potrebu ponúknutia zážitku aktívneho vypočutia sprostredkovaného práve cez farské komunity. „Keď sa môžu vyrozprávať, veľmi získajú pocit, že môžu vstúpiť do spoločenstva, kde sa cítia dobre, prijatí so svojimi názormi.“ Zároveň bola oslovená vlastnosť, ktorá pri mnohých náboženských diskusiách nie je samozrejmá. „Napadlo mi, ako často chýba pri počúvaní druhého otvorenosť. Dokázať sa baviť o akýchkoľvek veciach. Mladí majú množstvo otázok. Alebo nie sú si nejakými vecami istí. A keď povedia, čo oni zažili alebo ako niektoré veci prežívali, tak sa to môže zdať úplne mimo našich skúseností. To je práve jedna z vlastností, ktoré by bolo treba praktizovať pre dialóg. Lebo sú veci, ktoré sú možno tabu. Sú veci, ktorým sa tak nejak potichučky vyhýbame všetci. Ale nemalo by to takto byť.“

Vytváranie priestoru pre spoluprácu

Tretiu tematickú oblasť, ktorú bolo možné identifikovať z výpovedí, možno označiť ako poskytovanie priestoru pre spoluprácu. „Mnohí ľudia možno nie sú proaktívni, nevedia si to sami vymyslieť, ale keď sú oslovení, tak sú aktívni.“ „Jednoducho, keď nemajú ten priestor sa realizovať, tak oni ani neprídu, lebo vidia, že to robil niekto iný, že jednoducho nemusia tam byť, lebo to má na starosti niekto iný. Takto, keď vo farnosti akoby všetko stojí na rovnakých ľuďoch, tak potom mladí ani nevidia dôvod sa nejako zapájať, potom sa nerealizujú a odchádzajú.“ „Keď postavíte mladého človeka, dáte mu niečo prečítať, on to prečíta. Nič však z toho nemá. Keď mu poviete, vytvor niečo, musí hľadať, musí sa snažiť niečo nájsť, rozmýšľať nad tým. Už mu to dáva niečo viac.“ Podobne potrebu cieleného vytvárania priestoru formulovali dve účastníčky diskusie. „Tiež je to problém, že stále robia tí istí ľudia, že málokto sa z nových zapojí, a keď aj ich voláme, ich reakcia je, že všetko robíme len my a oni nevidia priestor pre zapojenie sa.“ „Dať im pocítiť, že ten ich názor je dôležitý pre ostatných, že čo si povedia, to sa aj splní. Aj sa opýtať mládeže, že, čo by potrebovali k tomu, aby sa cítili lepšie, aby sa mohli porozprávať. Užiť si ten voľný čas, ktorý majú.“ „Ja si myslím, že je super využiť zapálenosť mladých. Lebo majú veľa nápadov. Na táboroch keď organizujeme sa radi zapájajú aj sami, prídu s nejakými návrhmi a to som rada. A naozaj si to tak užívajú, keď majú nejakú úlohu. To je naozaj povzbudzujúce a najlepšie je to využiť. Na mladých je super ten mladý duch.“ Ľudia, ktorí hľadajú priestor pre svoju realizáciu si potrebujú vybrať, čo im najviac vyhovuje obsahovo aj možnosťami. Neviažu sa ale len na svoju najbližšie spoločenstvo. „Mladí ľudia mám odchádzajú do iných farností, pretože už sú v nejakom inom spoločenstve, kam chodia alebo sú tam jednoducho nejaké akcie, ktoré ich tam ťahajú. Takže to vnímam, že v našej farnosti nemáme také, čo by ich pritiahlo.“

Viacerí diskutujúci majú na základe vlastných skúseností predstavu o tom, ako by sa vytváranie možností na rozvoj mohli realizovať. „Mám skúsenosť zo zahraničia, čo som mala možnosť vidieť. Cirkev investuje do ľudí, laikov, ich zamestnania. Proste, ty máš na starosti mladých, ja mám na starosti decká a to je moja práca. Toto nám tu chýba, všetko je na dobrovoľníckom princípe, čo je super. Ale na druhej strane raz to ide, raz to nejde. Dlhšie premýšľam,. či to naozaj nie je niečo, do čoho sa oplatí investovať. Bolo by napríklad potrebné vytvoriť nejaký študijný program, ktorý môže niekto študovať a je potom animátor s potrebnými kompetenciami, normálne platený vo farnosti. Jeho úlohou je tam na tej fare byť napríklad každý piatok.“ Potreba profesionalizácie je spomenutá aj v ďalšom príspevku. „Keď ten kňaz už nestíha, proste chýba tam niekto, kto tam stále je. Keď to nie je kňaz, tak by mohol nejaký mladý človek alebo mladý dospelý, ktorý už tiež má niečo odžité alebo možno aj vyštudované. Tento by zabezpečoval kontinuitu. A zase keď on končí, napr. má vlastné deti, tak zase sa nájde niekto iný. Jednoducho také inštitucionalizovanie tejto funkcie. Ja mám na starosti, že ten tábor bude každý rok, niekedy mám problém, aby bola kontinuita eRka. Ja mám na starosti, že tých mladých motivujem, ja viem sprostredkovať informácie. Ja som ten, čo to má stále vo svojej pozornosti a je to v dobrom slova zmysle moja práca.“

Spoločné plánovanie je prínosnejšie ako nesystémový aktivizmus

Štvrtú oblasť tvorí potreba spoločného plánovania. „Dokázať veci osloviť, pomenovať. Už toto nie je maličkosť. Keď sa začne o potrebách hovoriť, mnohé veci sa pohnú.“ Nielen z dôvodu „nepreťaženia niekoľkých aktivistov, ktorí sú vo farskej komunite dlhodobo viditeľní“, predovšetkým pre využitie potenciálu ľudí, ktorí majú potenciál sa do aktivít spoločenstva zapájať. K téme plánovanie viacerí vyslovili súvisiace oblasti, z nich je možné uviesť efektívnu komunikáciu a delegovanie. „Keď robíme tréningy efektívneho riadenia pre firmy a pýtame sa kde je problém, tak vo väčšine prípadov vyskočí, že v organizácii chýba komunikácia. Nie zo strany vrcholového manažmentu, ale predovšetkým stredného manažmentu. Tí, ku ktorým sa informácie dostatočne nedostávajú, sú vykonávatelia. A tí najviac volajú po tom, aby sa viac komunikovalo. Podobne to vidím aj v cirkevnej štruktúre, kde často chýba komunikácia predovšetkým na strednej úrovni manažmentu.“ „Toto je presne ako s tým dotazníkom počas Synody o rodine, ktorý bol rozposlaný do všetkých farností, aby sa ľudia mohli vyjadriť, ako vnímajú výzvy pre pastoráciu rodín. Do našej farnosti neprišiel ani jeden dotazník. Aj toto je

chyba, že tá komunikácia medzi diecézami a jednotlivými farnosťami strašne viazne. A toto sa prenáša aj do jednotlivých buniek vo farnosti." „Delegovať zodpovednosť je jedna vec, ale je potrebné nenechať napospas ľudí, ktorí sa chcú zapojiť. A potom príde preťaženosť mladých, čomu by sa mohlo predísť vytvorením nejakého priestoru na teambuilding, na načerpanie." „Ale presne o tom to je, že kde sú tie priority. Pútnické miesta o 20 rokov alebo naši mladí o 20 rokov. Trochu ta prioritizácia je na hlavu postavená." Podobne nutnosť jasného určovania priorít je vnímaná diskutujúcimi ako potrebná kompetencia aj pre kňazov: „Náš kňaz, keď prišiel do farnosti, tak sa pustil do obnovy viacerých budov a na všetkých možných miestach zháňal granty. To je veľké pozitívum, že on nám obnovil to dedičstvo, ale čo vnímam, že sa za tie roky musel v mnohom zmeniť na takého manažéra a potom nám možno v niečom pastorácia, to podstatné, tak akoby aj uniklo." Práve plánovanie je vyhodnocované ako nástroj pre udržateľnosť a rozvoj spoločenstva. „U nás sa organizátor pravidelných výletov oženil a odišiel, ale vychoval si nástupkyňu. Teraz sa ona vydáva, tiež odchádza. A už je problém, kto bude viesť ten spevokol. Aby sme si chceli vychovávať nástupcov, na to je potrebné plánovanie, rátať s tým, že nikto tu nie je večne a že niekam odídu." „Že farnosť bude viacej na tých laikoch v tom zmysle, že po výmene kňaza sa nový môže zaradiť do niečoho rozbehnutého. Pokiaľ to bude celé na jednom kňazovi, tak sa to celé rozbieha znova, od začiatku. Kým sa zabehne a rozhliadne, tak dva roky sa znova stratili v tej farnosti."

Plánovanie vychádza zo zadefinovania si vízie. „My vo farnosti toto vnímame ako veľmi dobrý prístup na také pozastavenie sa, že čo ideme robiť ďalej, že čo je dôležité, čo je dobré, a čo nie, lebo človek vyhorí. Toto ma oslovilo, že či vždy sa musí robiť všetko... keby proste v cirkvi, niekto taký fungoval, že vie poradiť vo farnosti, že na koho sa obrátime a trošku si proste sadneme, prehodnotíme, tak toto nie sú naše kompetencie..." „Vízia nie je nejaká jednotná. Každý čosi vymyslí, niečo zrealizujú a možno sa to trafí a možno sa to netrafí. Nejaké také zosieťovanie, fajn, tak ako máme eRko, máme líniu jednu, ale chýba tam často spoločná vízia. Častokrát sa mnohé organizácie berú navzájom ako konkurencia. Ako keby nám nešlo o spoločnú vec, čo je škoda." Ďalší z účastníkov diskusií identifikoval pre plánovanie dôležitosť a potrebu zapojenia čo najširšieho spoločenstva. „Príchod nového kňaz je buď pozitívum alebo negatívum pre rozvoj farnosti. Ja si predstavujem, že akákoľvek farnosť by mala mať svoje zdravé základy bez ohľadu na to, aký kňaz príde. Toto nám tu na Slovensku veľmi chýba, že vo farnosti dlhodobého hľadiska nie sú presne stanovené veci, že toto sú naše priority, tomuto sa chceme venovať. A akýkoľvek kňaz príde, bude vidieť, že proste my sme

farské spoločenstvo, ktoré tvorí a ktoré vie, čo chce. Mne veľmi chýba, že nemáme nejaký profil farnosti, že toto je naša farnosť, na základe historických a všelijakých okolností, tomuto sa chceme venovať, toto sú tie naše dary, toto je to, čo chceme rozvíjať. Že máme naše spoločenstvo a ten kňaz príde a je tam spolu s nami, ale vieme fungovať aj keď ten kňaz proste nemá tie dary alebo je mu to jedno alebo sa sústredí úplne na niečo iné alebo je možno starší. Čiže toto je tá potreba, čo vidím. U nás máme tiež dobrého kňaza, ale vôbec nám nefungujú spoločenstvá, je to ponechané na voľný beh, alebo samobeh. Proste tisíc akcií."

Taktiež bol účastníkmi spomenutý prínos plánovania, ktorým je zreálňovanie potrebných pastoračných služieb a prístupov pre konkrétny región alebo komunitu. „Chystali sme osnovy na náboženskú výchovu pre našu diecézu. Je úplne iná situácia v Rožňave, to bolo na Spiši. Je jasné, že tam rodiny idú v nedeľu so všetkými deťmi do kostola, im to vysvetľujú už doma cez katechézy. A tu málokto ide do kostola, nie to ešte akože celá rodina, oni to brali ako samozrejmosť a z toho vychádzali, ale že poďme teraz ich nábožensky vzdelávať, oni majú takýto základ, u nás nemajú žiaden. To znamená, že musíme nájsť úplne iný prístup." Jeden z kňazov poukázal na ďalší z prínosov vhodného plánovania v zreálňovaní práce. „My mávame každých šesť rokov generálnu vizitáciu. Stretne sa generálny vizitátor s každým spolubratom, chce navštíviť každú farnosť, každú komunitu v ktorej fungujeme. On keď videl našu slovenskú provinciu, tak nechápal, ako sa dá toľko veľa robiť. Pochopil to potom po rozhovoroch so spolubratmi, že trištvrte z nás nevládze. Prišiel s myšlienkou, že či musíme robiť všetko, čo robíme, že už nás nie je toľko, koľko nás bolo, ale robíme tú istú robotu." Ďalší kňaz zdôraznil potrebu zapojenia do plánovania čo najširšej skupiny ľudí, ktorí môžu byť pre realizáciu aktivít kľúčoví. „ Ako zástupca eRka som bol v Čechách na celoštátnom stretnutí animátorov. Oni inak fungujú, tým, že ich je málo veriacich. Tým, že ich je málo, sú tak poprepájaní, majú akoby jednu líniu celej Cirkvi. Nás tam bolo 6 zo Slovenska a ich bolo 400. Tam bolo celý čas 11 českých biskupov s nami, nás kňazov tam bolo asi 70. Tam keď si povedia ideme do toho, tak idú do toho! A majú to zorganizované od biskupskej konferencie až po posledné centrum. Idú po oficiálnej cirkevnej línii. Je tam cieľ, je tam vízia a tiež majú vyčlenených kňazov, ktorí sa tomu venujú."

V jednej z fokusových skupín diskusia vyvolala u jedného účastníka rozhodnutie tému plánovania priniesť do svojho spoločenstva. „Možno by sa dalo v našom prípade stretnúť ako farský tím a porozprávať sa o tom, čo by sme potrebovali. Vlastne urobiť si plán, že si urobíme plán." Z ďalšej fokusovej skupiny je možné uviesť výpoveď o snahe priblížiť svety

kňaza a veriacich cez plánovanie. „U nás si to tiež musíme najprv rozplánovať. Máme nového kňaza je u nás iba rok. Takže my ešte musíme navzájom skĺbiť názory a naše vízie dokopy. Tým, že strávil väčšinu času inou formou pastorácie, tak používa aj menej zrozumiteľný jazyk. K deťom si našiel cestu. Ale k mladým menej. Aj teraz pri príprave na birmovku sa nám mladí sťažujú, že oni mu nerozumejú. Tak možno aj v tomto sa nám podarí nájsť takú spoločnú reč. Možno on má iné vízie než by sme chceli my, tak sa pokúsime nájsť niečo spoločné."

Čo sa môžeme učiť z hlasu farností

Na celom svete možno v ostatných desaťročiach pozorovať rastúci odstup medzi generáciami. Mládež bola vždy v niečom iná ako jej rodičia. Čo sa mení, je intenzita a spôsob vnímania rozdielov medzi generáciami. Súčasné tempo vývoja a spoločenského usporiadania medzigeneračný rozdiel prehĺbili. Možno ho vnímať až na úrovni konfliktu. Na jednej strane sa staršia generácia v mnohých ohľadoch zriekla vplyvu, ktorý mala v minulosti na život svojich detí, na strane druhej však tí istí mladí ľudia sa cítia byť v mnohom vylúčení z procesov rozhodovania. Rovnaké priepastné rozdiely je možné pozorovať aj pri dôležitosti náboženstva pre rôzne generácie.

Najsilnejšie výzvy pre optimistické perspektívy pre rozvoj vitality vo farnostiach sa dajú čítať v koncilovej pastorálnej konštitúcii: „Povinnosťou Cirkvi pri plnení tohto poslania je ustavične skúmať znamenia čias a vysvetľovať ich vo svetle evanjelia tak, aby vedela spôsobom primeraným každej generácii odpovedať na večné otázky človeka o zmysle terajšieho i budúceho života a o ich vzájomnom vzťahu. Cirkev musí teda poznať a chápať svet, v ktorom žije: jeho očakávania, snahy a jeho neraz dramatický charakter." (Gaudium et spes 4) Dôležitým prvkom, ktorý Druhý vatikánsky koncil priniesol do vzťahu Cirkvi a sveta, je zmierenie, dialóg a spoluprácu. „Cirkev je povolaná dávať sa do služby náročného dialógu" (Evangelii gaudium 74)

Po nástupe pápeža Františka je možné vnímať jeho volanie po novom uchopení pastoračnej praxe Cirkvi: „Pozývam všetkých, aby boli odvážni a kreatívni v úlohe znovu definovať ciele, štruktúry, štýl a evanjelizačné metódy spoločenstiev." (Evangelii gaudium 33) Vyzýva k teologickej reflexii, ktorá bude adekvátnou odpoveďou na otázky a potreby ľudí súčasnosti. Podnecuje reflexiu vitality Cirkvi na úrovni univerzálnej, diecéznej a farskej: jej ciele, štruktúry, štýly a metódy.

Výskumná sonda do slovenských farských spoločenstiev prináša mozaiku názorov na viaceré otázky týkajúce sa rozvoja vitality. Z riadených rozhovorov so zástupcami farských spoločenstiev bolo možné identifikovať štyri oblasti, ktoré môžu byť kľúčové pre aktualizačný prístup farských komunít.

Prvou je **akceptácia zmien**. Tempo zmien v spoločnosti poukazuje na dôležitosť neustáleho kontaktu s radosťami, žiaľmi a potrebami ľudí. V dôsledku rýchlych zmien v spoločnosti a potreby aktívnej pastorácie sa menia aj požiadavky na kňaza: kedysi stačilo, keď vedel vyučovať deti, kázať, vysluhovať sviatosti a úradovať. Teraz predovšetkým musí vedieť komunikovať, zapájať laikov do plnenia úloh farnosti, spolupracovať s nimi a najmä budovať farnosť ako fungujúce spoločenstvo. Na druhej strane, laici boli, a častokrát stále sú, pasívnymi prijímateľmi pastoračných služieb. Pre nich ostáva výzva aktívneho angažovania sa a preberania zodpovednosti za rozvoj farnosti, diecézy, alebo ešte širšej komunity.

Druhou oblasťou je **rozvoj zručnosti aktívneho počúvania**. Okrem všeobecnej zručnosti „proklientskej orientácie“ je v pastoračnej praxi potrebné rozvíjať prístupy a techniky, potrebné pre pomáhajúcu prácu s ľuďmi v rôznych životných situáciách a okolnostiach. Mnohí ľudia očakávajú od duchovného vodcu, kňaza, laika v pastoračnej pomoci prítomnosť súcitného poslucháča, ktorý im nediagnostikuje alebo nevysvetľuje ich problémy a nehovorí, čo majú robiť. Takéto očakávania dokážu naplniť vhodne aplikované techniky aktívneho počúvania a nedirektívneho prístupu. Výsledky fokusových skupín poukazujúce na potrebu otvoreného dialogického prístupu k mladej generácii. Práve pre „katolícke jadro“, z ktorého bola vytvorená výskumná sonda, je jedným z najdôležitejších očakávaní od Katolíckej cirkvi, aby hľadala vhodný jazyk pre dialóg so súčasnou občianskou spoločnosťou.

Treťou identifikovanou témou je **potreba vytvárania priestoru pre spoluprácu**. Cielené vytváranie možností ako zapájať ľudí, vyžaduje rešpektovanie ich postojov a názorov. Spolupráca na jednej strane identifikuje potreby, ktoré chýbajú v spoločenstve a na druhej strane sa snaží identifikovať talenty, ktoré sa v nej nachádzajú. Prepája teda potreby a talenty miestneho spoločenstva.

Štvrtou oblasťou vychádzajúcou z fokusových skupín je **nutnosť plánovania**. Pri súčasných výzvach životných trendov je potrebné, aby pastoračné odozvy nezostali iba pri improvizačných pokusoch, ale aby bola vytváraná systematická prax, ktorá by mohla byť odpoveďou na potreby terénu a adekvátna potrebám ľudí. Pastoračné analýzy a evaluácie nie sú liekom, ktorým by sa chceli vyriešiť ťažkosti, ale skôr prejavením ochoty postaviť sa pred

výzvy otvorene. Proces evaluácie – hodnotenia potrieb by sa mal dostať do života Cirkvi všade tam, kde si kresťanské spoločenstvá uvedomujú, že pre službu človeku dneška „ku spontánnosti jednotlivca treba pridať aj plánovanie, predvídanie i spoluprácu s inými inštitúciami.“ (Deus caritas est 31b) Ak sa tento proces stane iniciatívou celej spoločenstva, pomáha predchádzať hyperaktivizmu, ako aj na druhej strane neprimeranej sporadickosti alebo ľahostajnosti. Otvára priestor pre spoluprácu kňazov a laikov pri identifikovaní znamení čias a pri hľadaní vízie pre miestne spoločenstvá.

autor: Doc. Jozef Žuffa

Vyštudoval v Spišskej Kapitule, doktorandské štúdium vo Viedni. Vo svojej vedeckej práci sa orientuje na metódy pastorálnej teológie, rozvoj pastorácie vo farnosti, pastoračné plánovanie. Má skúsenosti z vedenia projektov zameraných na farnosť nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. V roku 2019 mu bol udelený vedecko-pedagogický titul docent. Prednáša na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity.